

Ιόνιο Πανεπιστήμιο – Τμήμα Πληροφορικής
Εισαγωγή στην Επιστήμη των Υπολογιστών
2015-16

Οργάνωση Υπολογιστών (II)

(κύρια και κρυφή μνήμη)

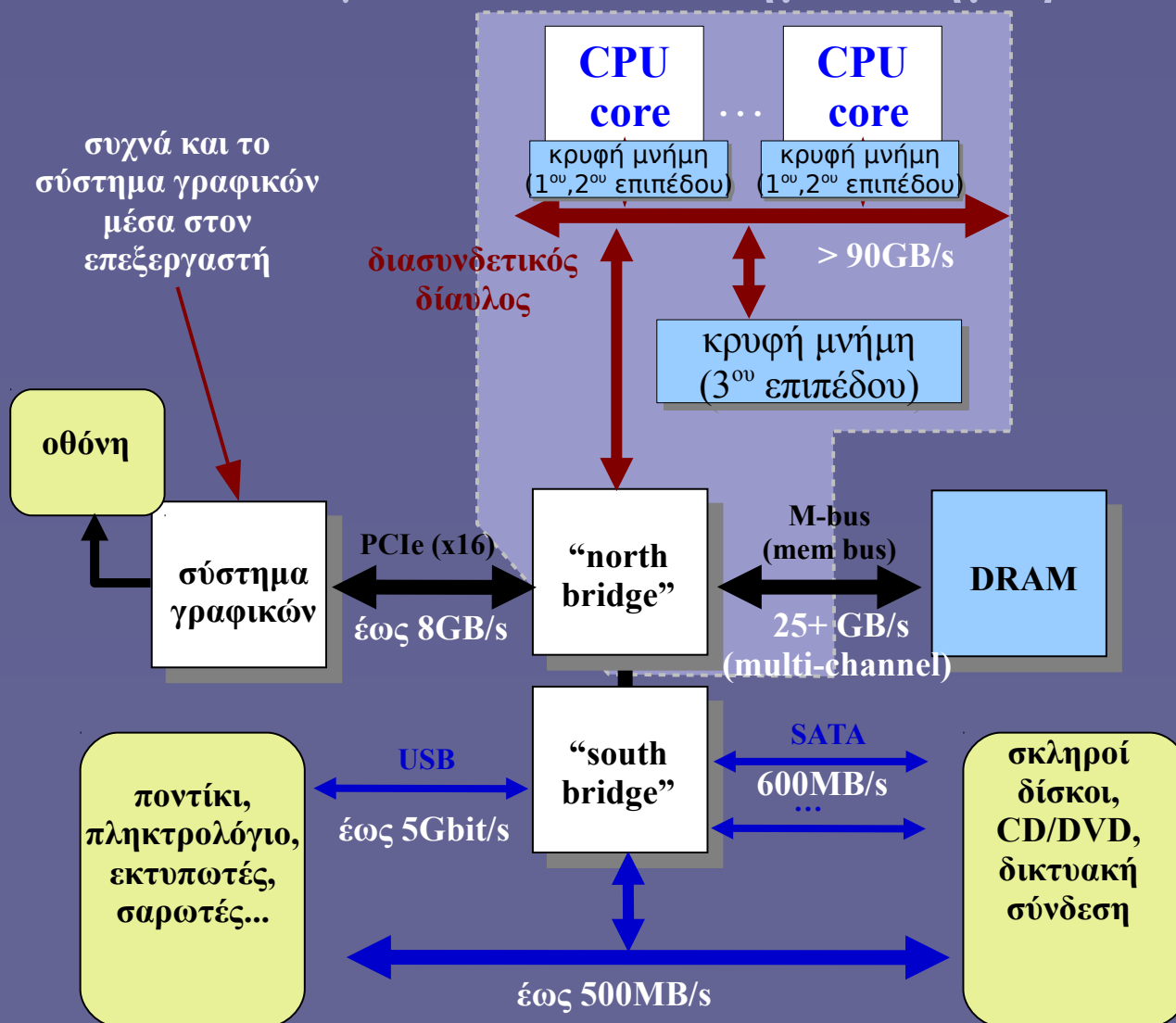
<http://di.ionio.gr/~mistral/tp/csintro/>

Μ.Στεφανιδάκης

Ένα τυπικό υπολογιστικό σύστημα σήμερα

- Εισαγωγή

οι ρυθμοί μεταφοράς που δίνονται είναι οι θεωρητικά μέγιστοι!

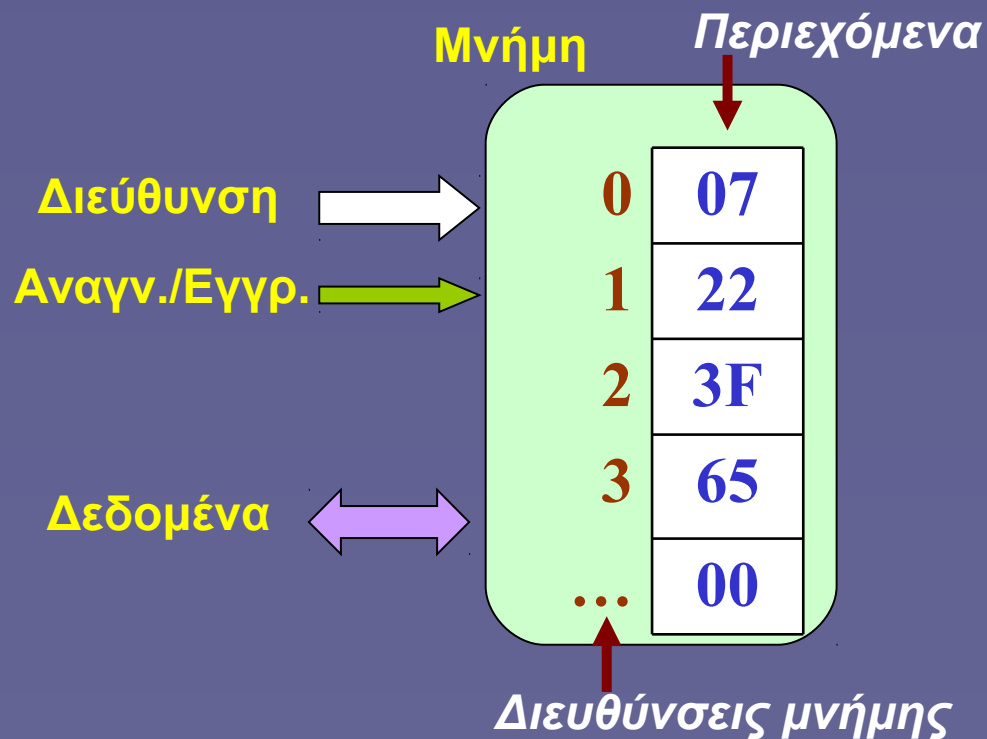
Κύρια μνήμη

- Εισαγωγή
- Μνήμη

- Βασικό υποσύστημα του υπολογιστή
  - Αποθήκευση δεδομένων και προγραμμάτων
- Συλλογή από θέσεις αποθήκευσης
  - Σε κάθε θέση αποθηκεύεται μία ποσότητα των n bits
    - n = εύρος (συχνά: 1 byte)
    - αλλά και 16 ή 32 bits (2 ή 4 bytes, “λέξη”)
  - Σε κάθε θέση αντιστοιχεί μία μοναδική διεύθυνση (address)
    - μη προσημασμένος δυαδικός αριθμός
    - με m bits επιλέγουμε μεταξύ 2^m διευθύνσεων
    - Χώρος διευθύνσεων μνήμης: $0 \dots 2^m - 1$
  - Συνολική χωρητικότητα μνήμης:
    - $2^m \times n$ bits

Μοντέλο λειτουργίας μνήμης

- Εισαγωγή
- Μνήμη

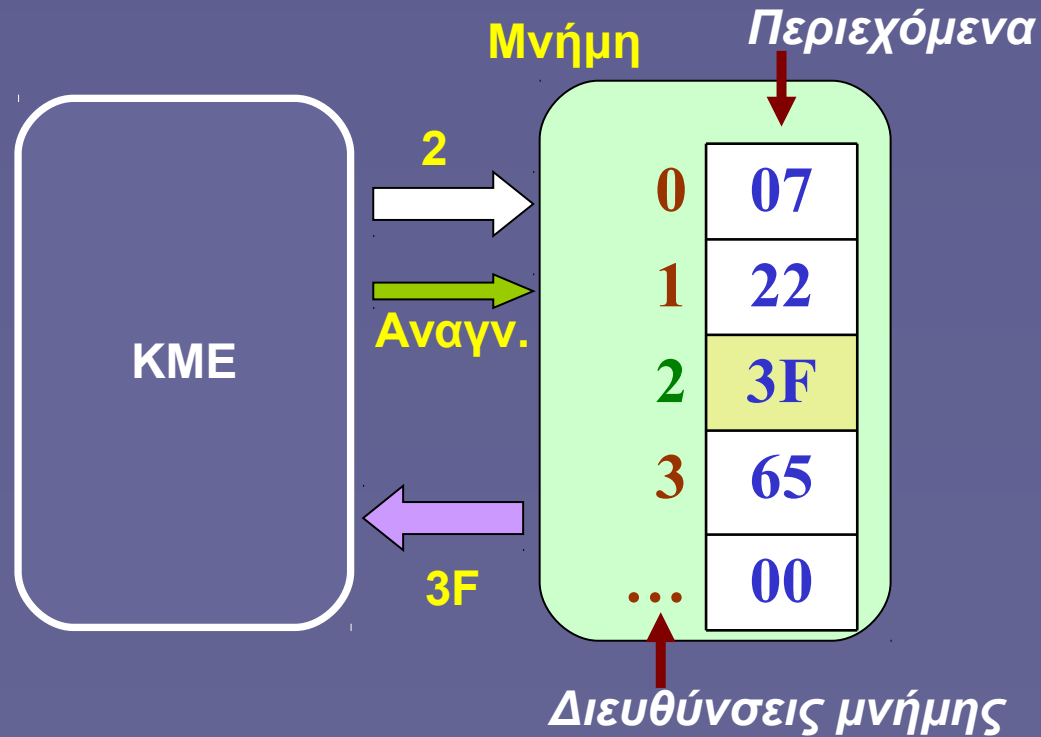

Ανάγνωση από μνήμη

- Εισαγωγή
- Μνήμη

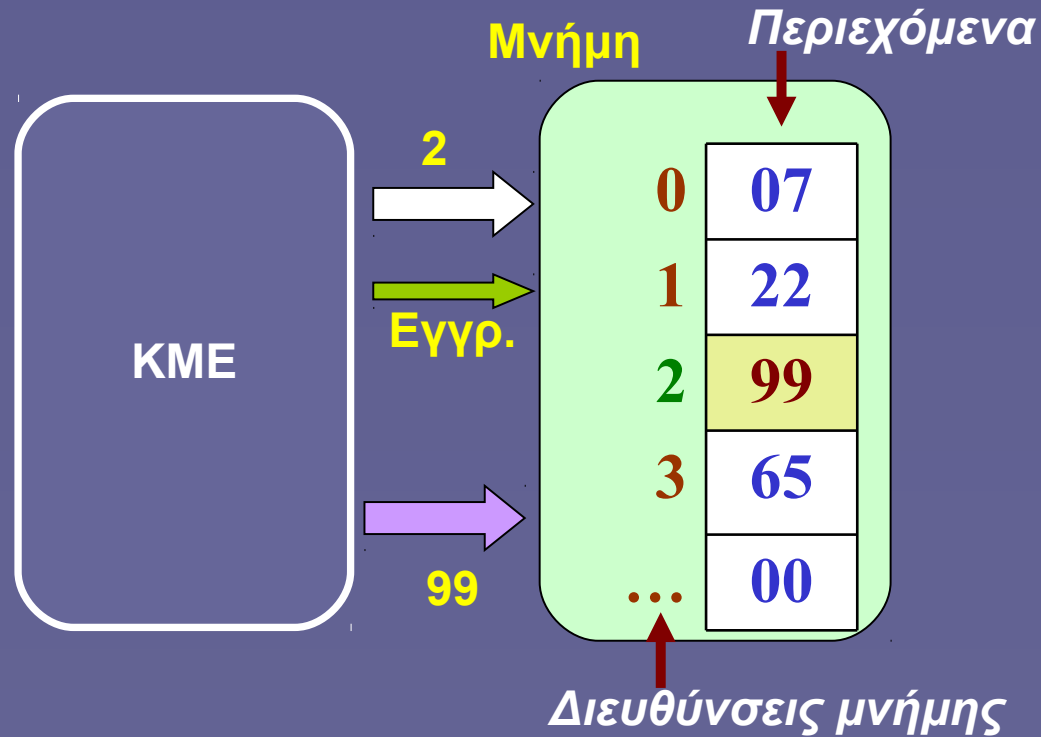

Ακόμα κι όταν το προγραμματιστικό μοντέλο επιτρέπει την ανάγνωση ή εγγραφή μεμονωμένων bytes, η φυσική επικοινωνία με τη μνήμη γίνεται σε “λέξεις” (πολλαπλά bytes)

Εγγραφή στη μνήμη

- Εισαγωγή
- Μνήμη

Μονάδες μέτρησης χωρητικότητας μνήμης

- Εισαγωγή
- Μνήμη

Προσοχή!
Μόνο η
χωρητικότητα της
μνήμης μετράται
σε δυνάμεις του 2!

- 1 Byte = 8 bits
- 1 KiloByte (KB) = 2^{10} Bytes
  - 1.024 Bytes
- 1 MegaByte (MB) = 2^{10} KB = 2^{20} Bytes
  - 1.048.576 Bytes
- 1 GigaByte (GB) = 2^{10} MB = 2^{20} KB = 2^{30} bytes
  - 1.073.741.824 Bytes
- Κλπ...

Τεχνολογίες μνημών

- Εισαγωγή
- Μνήμη

“κελί” (cell):
ο χώρος
αποθήκευσης ενός
bit.

DRAM: 1
τρανζίστορ/κελί

SRAM: 6
τρανζίστορ/κελί

- Μνήμη “τυχαίας προσπέλασης”
  - Random Access Memory (RAM)
  - Ανάγνωση-Εγγραφή
  - Στατική (SRAM) και δυναμική (DRAM)
    - Διαφορετική μέθοδος υλοποίησης “κελιών” (cells) μνήμης
    - SRAM: πολύ γρήγορη – μικρότερη ολοκλήρωση (χρήση: κρυφή μνήμη)
    - DRAM: αργότερη – μεγάλη ολοκλήρωση (χρήση: κύρια μνήμη)
      - Απαιτείται περιοδική ανανέωση των δεδομένων κάθε 16 έως 128 ms (DRAM refresh)
    - Και στις δύο χάνονται τα δεδομένα με τη διακοπή της τροφοδοσίας

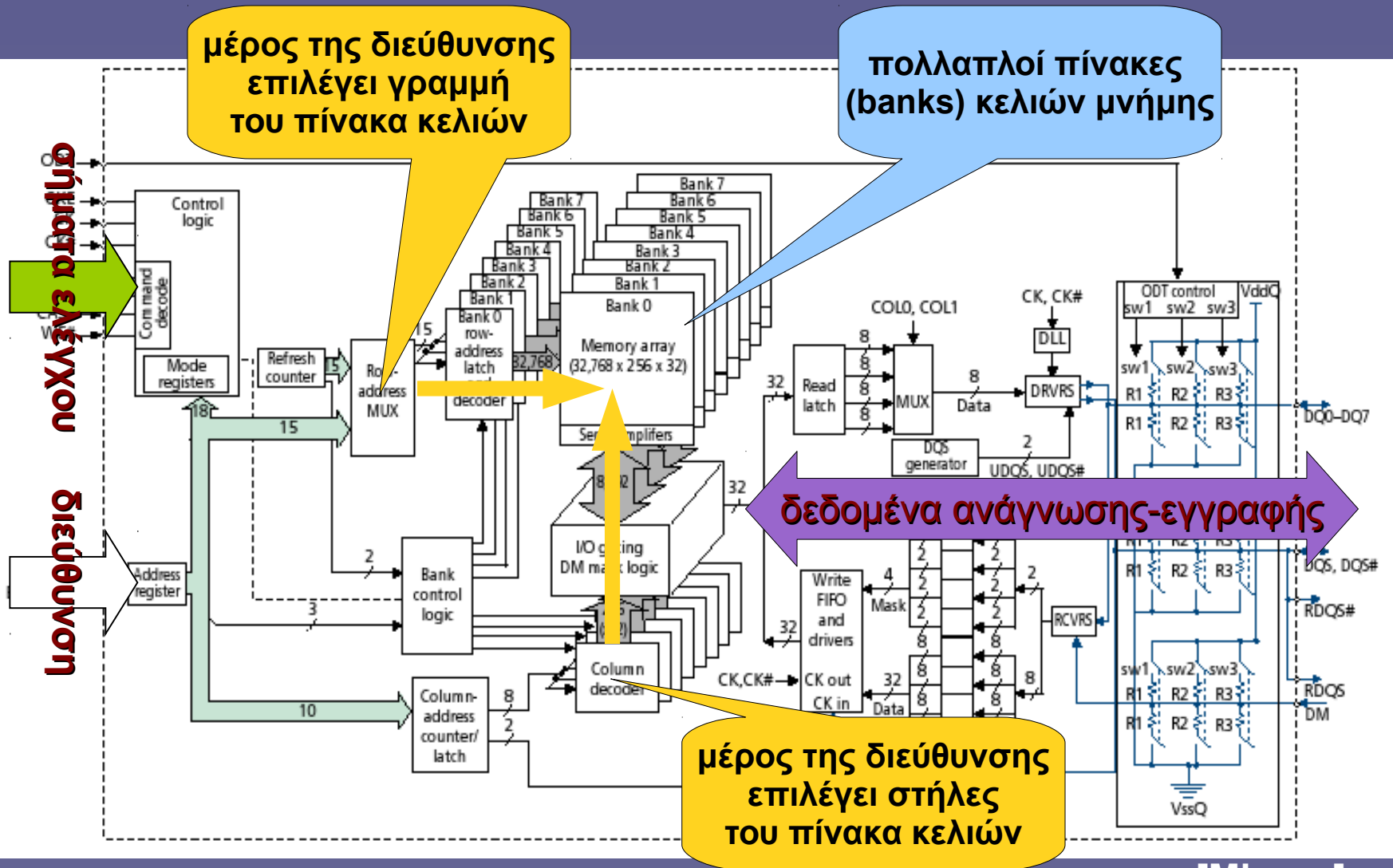

Τεχνολογίες μνημών

- Εισαγωγή
- Μνήμη

- **Μνήμες μόνιμης αποθήκευσης**
  - Διατήρηση δεδομένων χωρίς τροφοδοσία
  - Μόνο για ανάγνωση
    - Read Only Memory (ROM)
    - Ακολουθεί το κλασσικό μοντέλο μνήμης
    - Αποθήκευση κώδικα αρχικοποίησης υπολογιστή
  - Αργή ανάγνωση-εγγραφή αλλά μαζική αποθήκευση
    - FLASH
    - Μοιάζει με δίσκο αποθήκευσης κι όχι με το κλασσικό μοντέλο μνήμης
    - Ανάγνωση-εγγραφή **μπλοκ** δεδομένων

Παράδειγμα: οργάνωση μνήμης DRAM

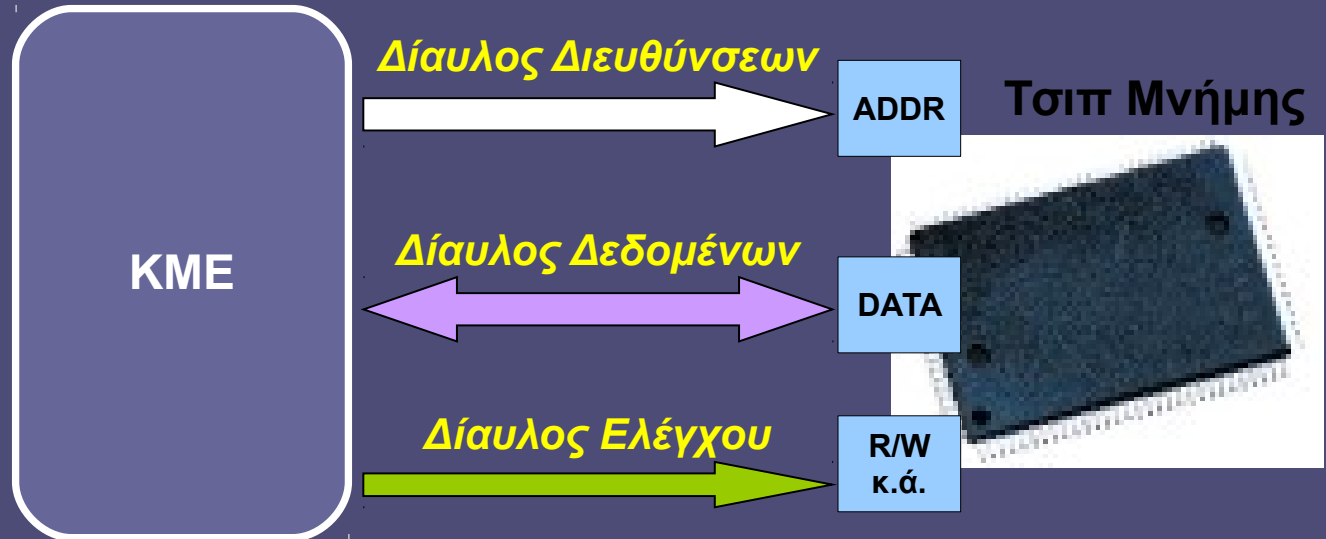
[Micron]

Διασύνδεση επεξεργαστή-μνήμης

- Εισαγωγή
- Μνήμη

Δίαυλοι: ομάδες αγωγών – διασύνδεση για τη μεταφορά πληροφορίας. Ο ρυθμός μεταφοράς στους διαύλους επηρεάζει τη συνολική απόδοση του υπολογιστή!

- Διεύθυνση
  - Προς/από πού γίνεται η προσπέλαση;
- Δεδομένα
  - Τα δεδομένα ανάγνωσης/εγγραφής
- Έλεγχος
  - Ανάγνωση ή εγγραφή; - συγχρονισμός μεταφοράς

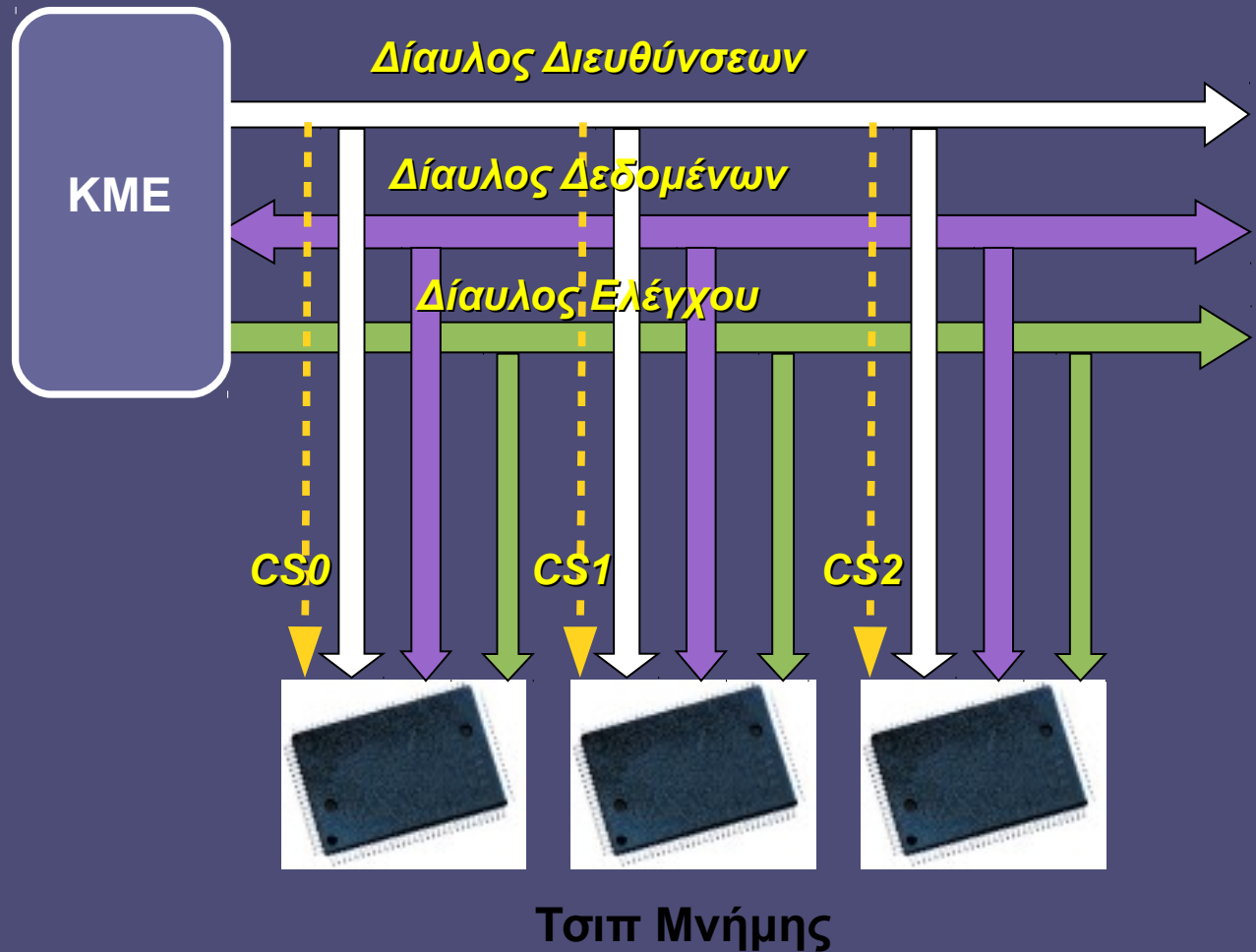
Επιλέγοντας στόχο: chip select

- Εισαγωγή
- Μνήμη

i

Chip Select: σήμα επίτρεψης. Επιλέγει έναν από πολλούς στόχους για τη μεταφορά δεδομένων.

Στο διπλανό σχήμα, μπορεί να θεωρηθεί ως μέρος της διεύθυνσης

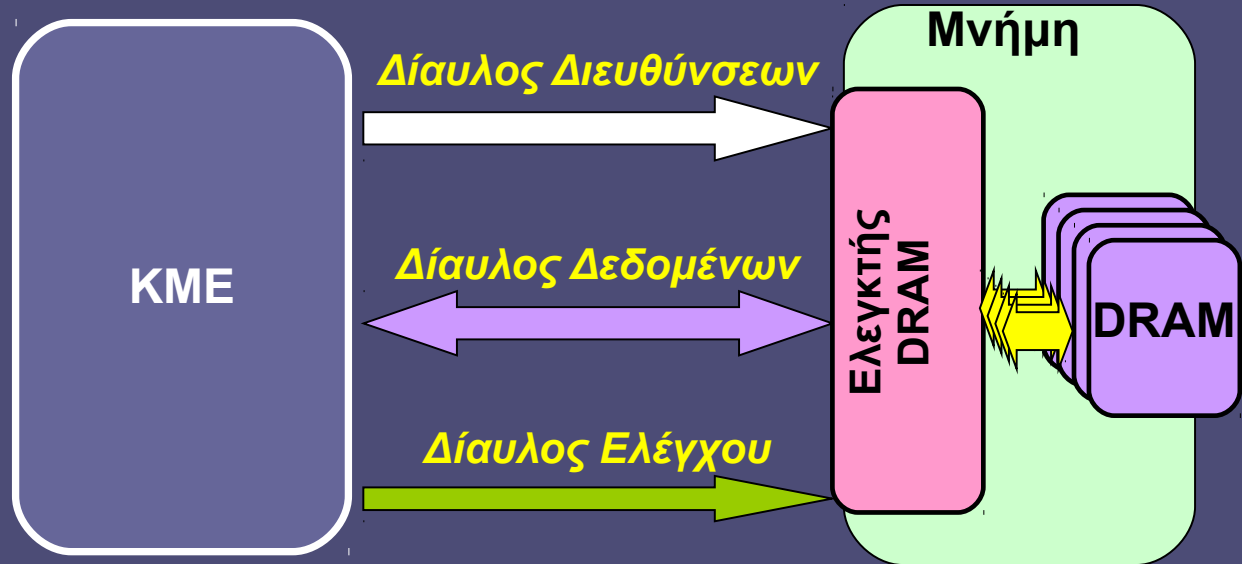
Η κύρια μνήμη σήμερα

- Εισαγωγή
- Μνήμη

- **Υποσύστημα κύριας μνήμης**
  - Μεγάλες χωρητικότητες (GBs)
  - Μεγάλο εύρος (bits) διαύλου μεταφοράς
    - Για την ικανοποίηση των αναγκών των ΚΜΕ
    - 64 και πλέον bits ανά μεταφορά
    - ≥ 400 MTransfers/sec, ≥ 3.2 GB/s
  - Βελτιστοποιήσεις απόδοσης
    - Για τον ελάχιστο χρόνο προσπέλασης δεδομένων
- **Ελεγκτής κύριας μνήμης**
  - Λόγω της πολυπλοκότητας διασύνδεσης
    - Μια ΚΜΕ δεν συνδέεται απευθείας στη μνήμη
    - Αλλά: παρεμβολή **ελεγκτή μνήμης**
    - Το μοντέλο προσπέλασης δεν αλλάζει

Διασύνδεση επεξεργαστή-μνήμης

- Εισαγωγή
- Μνήμη

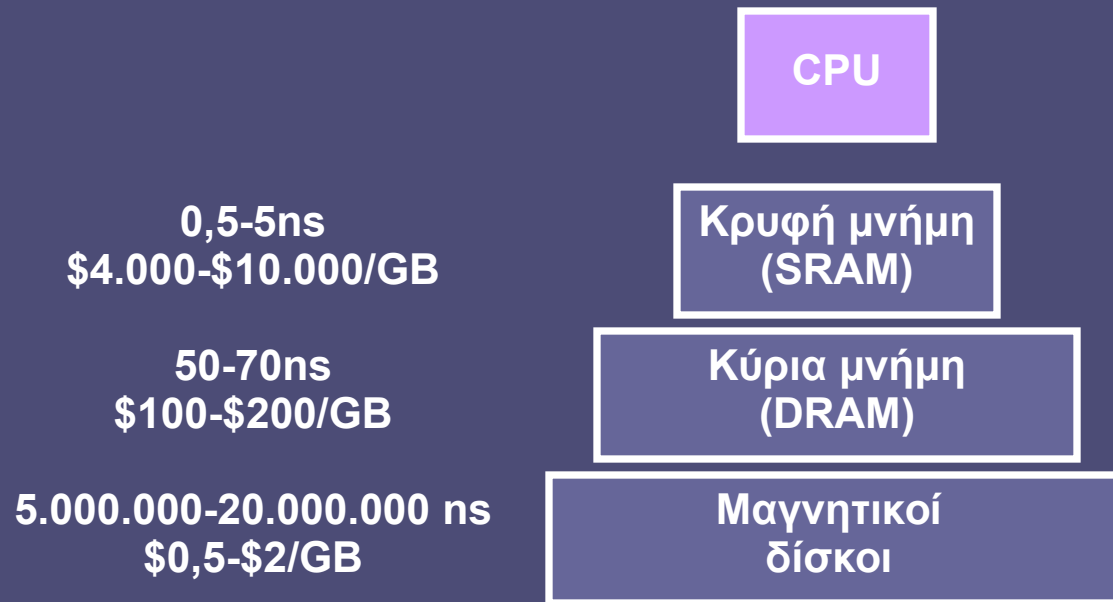

- **Ελεγκτής κύριας μνήμης**
  - Μετατρέπει τις αιτήσεις ανάγνωσης-εγγραφής της ΚΜΕ στις κατάλληλες εντολές προς τα τσιπ κύριας μνήμης (DRAM)
  - Αναλαμβάνει και την ανανέωση (DRAM refresh)

Ιεραρχία Μνήμης

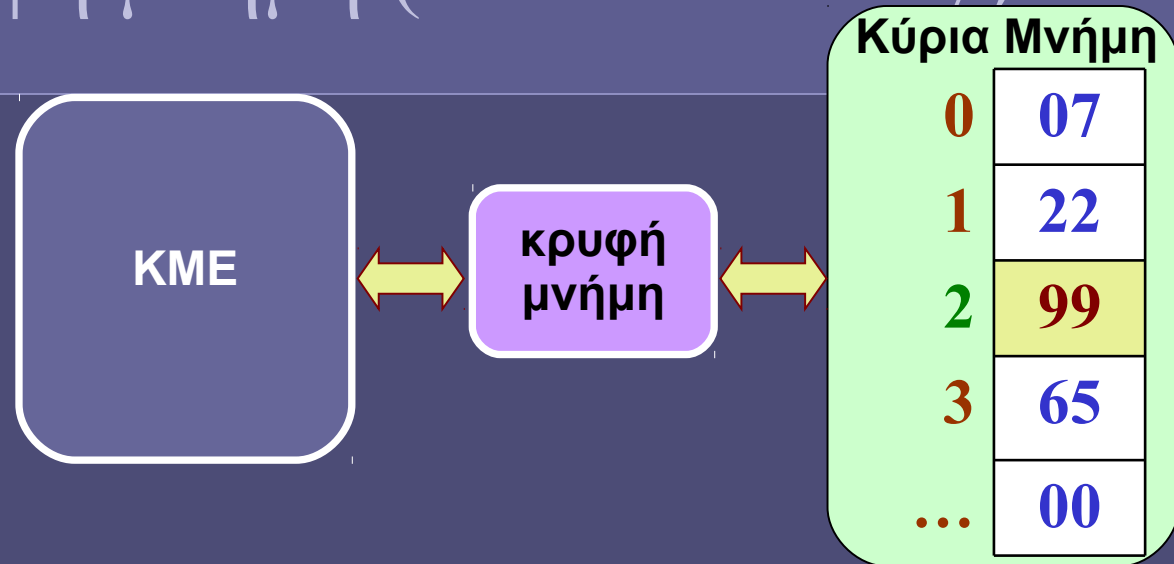
- Εισαγωγή
- Μνήμη
- Κρυφή μνήμη

- Προσέγγιση της ιδανικής μνήμης
  - Ο επεξεργαστής βλέπει “μνήμη”
  - Με την ταχύτητα του υψηλότερου επιπέδου
  - Και το μέγεθος του χαμηλότερου επιπέδου

Κρυφή μνήμη (cache memory)

- Εισαγωγή
- Μνήμη
- Κρυφή μνήμη

- Μεταξύ ΚΜΕ και κύριας μνήμης
  - Περιέχει **ένα μέρος μόνο** των περιεχομένων της κύριας μνήμης
    - Διαφορετικές θέσεις κύριας μνήμης φορτώνονται στην ίδια θέση της κρυφής! (αντικατάσταση)
  - **Γρηγορότερη** από κύρια μνήμη
  - Εκμετάλλευση της **τοπικότητας** των προσπελάσεων
  - Διαχείριση από υλικό – **διαφανής** στο λογισμικό!
  - Σήμερα: κρυφή μνήμη σε πολλά επίπεδα (L1, L2, L3)

Η αρχή της τοπικότητας

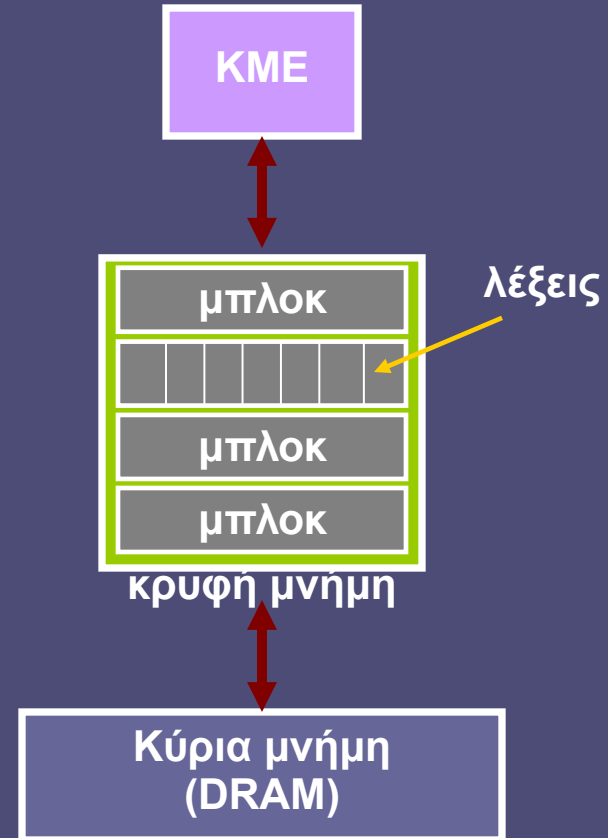
- Εισαγωγή
- Μνήμη
- Κρυφή μνήμη

- **Χρονική Τοπικότητα**
  - Εάν προσπελαστεί μια θέση μνήμης, είναι πολύ πιθανό να προσπελαστεί ξανά στο άμεσο μέλλον
  - Π.χ. για εντολές ενός βρόχου (loop)
- **Χωρική Τοπικότητα**
  - Εάν προσπελαστεί μια θέση μνήμης, είναι πολύ πιθανό να προσπελαστούν και οι γειτονικές θέσεις στο άμεσο μέλλον
  - Εντολές προγραμμάτων
  - Δεδομένα σε πίνακες κλπ

Μπλοκ (γραμμές) κρυφής μνήμης

- Εισαγωγή
- Μνήμη
- Κρυφή Μνήμη

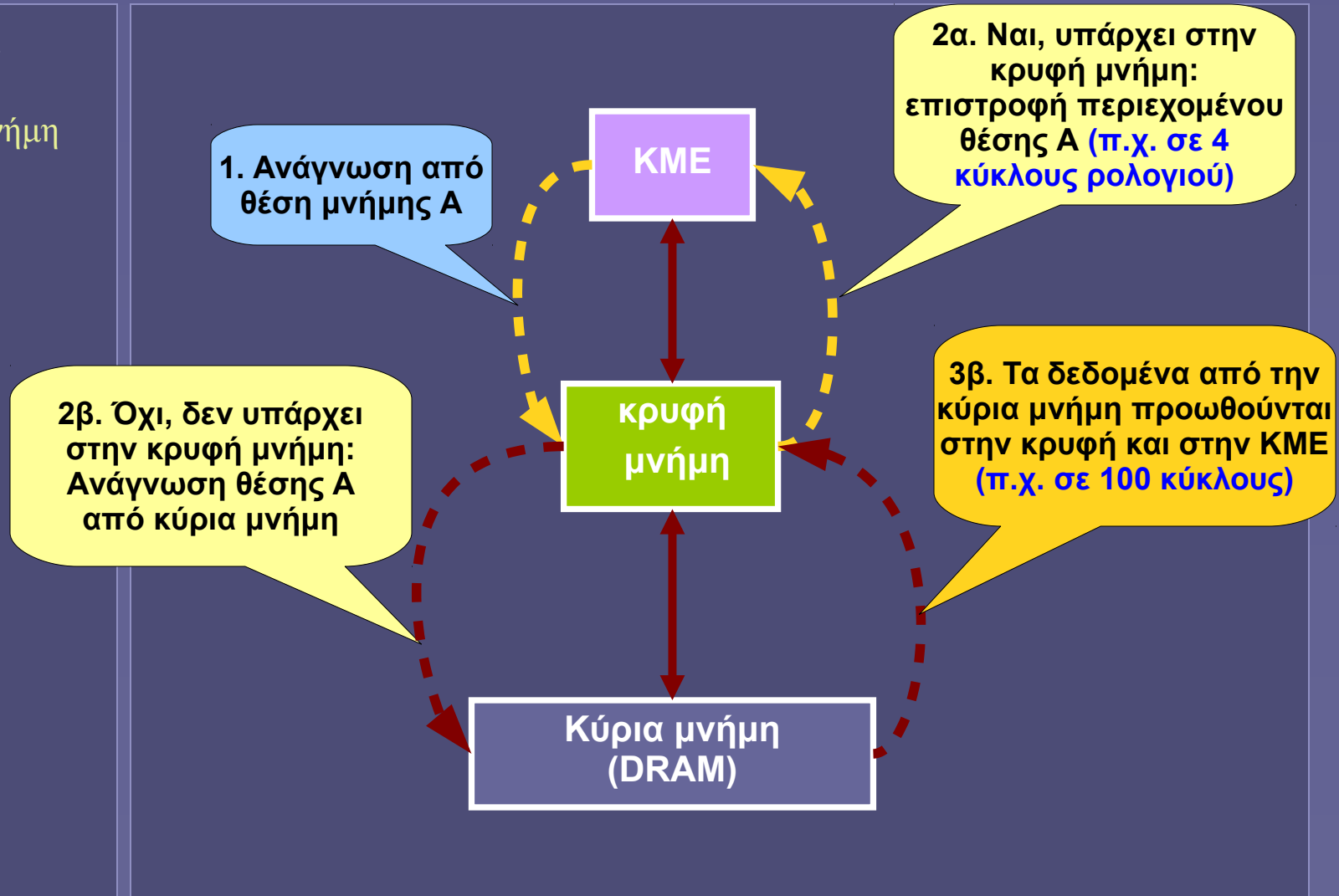
- Όταν πρέπει να μεταφερθεί μια λέξη, μεταφέρεται όλο το μπλοκ που την περιέχει
- Πιθανότητα εκτοπίζοντας κάποιο άλλο μπλοκ που βρίσκεται στην ίδια θέση
- Η θέση του μπλοκ στην κρυφή μνήμη υπολογίζεται με διάφορους τρόπους
- Το σύστημα κύριας μνήμης έχει βελτιστοποιηθεί αρχιτεκτονικά για μεταφορές μπλοκ

Οι σύγχρονοι επεξεργαστές διαθέτουν κρυφές μνήμες (L1) με μέγεθος μπλοκ έως 64 bytes

Ανάγνωση μέσω της κρυφής μνήμης

- Εισαγωγή
- Μνήμη
- Κρυφή μνήμη

Εγγραφή μέσω της κρυφής μνήμης

- Εισαγωγή
- Μνήμη
- Κρυφή μνήμη

